Íslandsdeild Evrópuráðsþingsins 1. febrúar 2021

FRÁSÖGN

af fjarfundi Evrópuráðsþingsins 25.–28. janúar 2021.

Þingfundur Evrópuráðsþingsins var haldinn með fjarfundarbúnaði. Af hálfu Íslandsdeildar Evrópuráðsþingsins tóku þátt í fundinum Ólafur Þór Gunnarsson, formaður, Þórhildur Sunna Ævarsdóttir, varaformaður, Bergþór Ólason og Bylgja Árnadóttir, alþjóðaritari. Á dagskrá var m.a. fyrirkomulag bólusetninga gegn COVID-19, handtaka Alexeis Navalnís og mótmæli í Rússlandi í kjölfarið og framfylgd dóma Mannréttindadómstóls Evrópu. Þá valdi þingið varaframkvæmdastjóra Evrópuráðsins og framkvæmdastjóra þingsins.

Á fyrsta degi þingsins var Rik Daems, þingmaður frá Belgíu og formaður flokkahóps frjálslyndra, endurkjörinn forseti þingsins. Í ávarpi sínu lagði Daems áherslu á að Evrópuráðsþinginu hefði tekist að halda uppi virkri starfsemi á árinu 2020 þrátt fyrir heimsfaraldur kórónuveiru. Faraldurinn hefði þó haft gríðarlega mikil áhrif á starfið þar sem eftirlitsmenn og framsögumenn þingsins hefðu ekki getað ferðast í tengslum við störf sín. Hann hvatti þingmenn til að vinna ötullega að framgangi gilda Evrópuráðsins.

Heiko Maas, utanríkisráðherra Þýskalands og formaður ráðherranefndar Evrópuráðsins, flutti skýrslu ráðherranefndarinnar. Hann sagði Evrópuráðið vera grundvöll sameinaðrar heimsálfu. Ekki mætti hins vegar ganga að friði og umburðarlyndi sem vísu. Ofbeldi hefði brotist út í álfunni, síðast í Nagorno-Karabakh og í Austur-Úkraínu. Hann vék orðum að handtöku stjórnarandstæðingsins Alexeis Navalnís í vikunni fyrir þingfund, þegar hann sneri aftur til Rússlands eftir að hafa verið notið læknisaðstoðar í Þýskalandi í kjölfar eitrunar í Rússlandi. Maas sagði fréttamyndir af ofbeldi lögreglu gegn friðsamlegum mótmælendum í Rússlandi um liðna helgi væru í hrópandi mótsögn við skuldbindingar aðildarríkja Evrópuráðsins. Evrópuráðið krefðist þess að mótmælendur yrðu tafarlaust látnir lausir og einnig Navalní. Hann hvatti þingmenn til að leysa ágreining sín á milli með málamiðlunum og gagnkvæmum skilningi. Aðeins með því að skiptast á skoðunum og gagnrýni þvert á hugmyndafræði og landamæri væri hægt að tryggja að Evrópa væri heimsálfa friðar, samstarfs og mannréttinda.

Við upphaf þingfundar voru gerðar athugasemdir við kjörbréf rússnesku landsdeildarinnar á efnislegum grundvelli. Flutningsmenn vísuðu til víðtækra mannréttindabrota í Rússlandi og innlimunar Krímskaga. Eftir umfjöllun þingsins voru kjörbréf rússnesku landsdeildarinnar staðfest en í ályktun var ítrekað að með samþykkt kjörbréfanna væri þingið á engan hátt að viðurkenna innlimun Krímskagans. Þá fordæmdi þingið neikvæða þróun lýðræðis- og mannréttindamála í Rússlandi og kallaði eftir því að rússnesk stjórnvöld framfylgdu fyrri ályktunum þingsins. Þingið gagnrýndi lagasetningu sem gerði stjórnlagadómstól Rússlands kleift að lýsa dóma Mannréttindadómstóls Evrópu óframkvæmanlega auk þess sem kallað var eftir því að stjórnarandstæðingurinn Alexei Navalní yrði látinn laus og einnig mótmælendur sem fangelsaðir hefðu verið í tengslum við mótmæli gegn handtöku hans.

Þingið hélt einnig sérstaka umræðu um handtöku Alexeis Navalnís og benti frummælandi á að í vinnslu væri skýrsla á vegum þingsins um eitrunartilræðið gegn Navalní. Navalní hefði verið dæmdur fyrir fjársvik í Rússlandi árið 2014 en Mannréttindadómstóll Evrópu hefði síðar komist að þeirri niðurstöðu að hann hefði ekki hlotið réttláta málsmeðferð. Eftir að Navalní var byrlað taugaeitrið Novichok í Rússlandi sumarið 2020 hefði hann notið meðhöndlunar lækna í Þýskalandi. Hann hefði þannig gerst brotlegur við skilmála skilorðs í desember og verið handtekinn á grundvelli þess þegar hann sneri aftur til Rússlands. Þórhildur Sunna Ævarsdóttir sagði handtöku Navalnís vera mikilvægt augnablik í rússnesku stjórnmálalífi. Sjálf ynni hún að skýrslu og ályktun um pólitíska fanga í Rússlandi fyrir laga- og mannréttindanefnd þingsins. Mikilvægt væri að halda máli Navalnís á lofti en hins vegar væri mál hans ekki einsdæmi í Rússlandi því um 350 pólitískir fangar væru þar í haldi.

Tedros Adhanom Ghebreyesus, forstjóri Alþjóðaheilbrigðismálastofnunarinnar, ávarpaði þingið í umræðum um siðferðilegar, lagalegar og praktískar áskoranir í tengslum við bóluefni gegn COVID-19. Hann sagði jafnræði gagnvart bólusetningum ekki einungis vera siðferðilega brýnt heldur nauðsynlegt til að ná tökum á útbreiðslu veirunnar. Hann benti á að 75% þeirra skammta sem þegar hefðu verið afhentir hefðu farið til 10 landa. Eigingirni landa heims bitnaði harðast á þeim fátækustu og viðkvæmustu. Þessi nálgun myndi ekki skila tilætluðum árangri í baráttunni við faraldurinn. Í ályktun sinni hvatti þingið aðildarríki Evrópuráðsins til að stuðla að því að bóluefni gegn COVID-19 væri nýtt á heimsvísu til almannaheilla. Bólusetning þyrfti að vera í boði fyrir alla, alls staðar. Sérstaklega þyrfti að tryggja að öll lönd gætu klárað að bólusetja heilbrigðisstarfsfólk og viðkvæma hópa áður en bólusetning hæfist meðal almennings. Þingið hvatti til þess að í forgangi yrðu einstaklingar yfir 65 ára aldri og fólk með undirliggjandi sjúkdóma, auk heilbrigðisstarfsfólks og þeirra sem starfa við mikilvæga innviði og opinbera þjónustu. Þá ítrekaði þingið mikilvægi þess að tryggja upplýsingagjöf til almennings um bóluefni gegn COVID-19, öryggi þeirra og aukaverkanir.

Í ályktun um mismunun á grundvelli þjóðernis voru aðildarríki Evrópuráðsins hvött til að vinna gegn mismunun og hvetja löggæslu til að bregðast af hörku við kynþáttafordómum innan sinna raða. Í ályktun þingsins um framfylgd dóma Mannréttindadómstóls Evrópu lýsti þingið yfir áhyggjum af tregðu sumra aðildarríkja við að framfylgja dómum. Einnig samþykkti þingið ályktun um mikilvægi sjálfstæðis dómara í Póllandi og Moldóvu þar sem ógnandi tilburðir stjórnvalda gegn ákveðnum dómurum og dómskerfinu í heild voru fordæmdir. Þingið samþykkti einnig ályktun og tilmæli um hömlur á starfsemi frjálsra félagasamtaka og ályktun um eftirlit þingsins með framfylgd skuldbindinga aðildarríkja.

Samþykkt var að breyta starfsreglum þingsins til að setja á fót sameiginlegan vettvang Evrópuráðsþingsins og ráðherranefndar Evrópuráðsins til að takast á við tilvik þar sem aðildarríki uppfylla ekki skuldbindingar sínar gagnvart Evrópuráðinu. Með því framfylgdi þingið ályktun sinni frá því í janúar 2020. Þá hélt þingið sérstaka umræðu um ógnun við tjáningarfrelsið af völdum tæknirisa. Didier Reynders, framkvæmdastjóri dómsmála hjá Evrópusambandinu, ávarpaði þingið og Marija Pejčinović Burić, framkvæmdastjóri Evrópuráðsins, flutti skýrslu sína.

Á þinginu fór fram kjör nýs varaframkvæmdastjóra Evrópuráðsins en í framboði voru Bjørn Berge, framkvæmdastjóri ráðherranefndarinnar, og Leyla Kayacik, aðstoðarframkvæmdastjóri ráðherranefndarinnar. Berge var kjörinn varaframkvæmdastjóri ráðsins með 185 atkvæðum gegn 112 atkvæðum Kayacik. Despina Chatzivassiliou-Tsovilis, ritari stjórnmálanefndar þingsins, var kjörin framkvæmdastjóri Evrópuráðsþingsins með 240 atkvæðum gegn 60 atkvæðum Wojciech Sawicki, starfandi framkvæmdastjóra, sem sóttist eftir sínu þriðja skipunartímabili. Kjörtímabil beggja hefjast í mars og standa í fimm ár. Andreas Zünd var kjörinn dómari við Mannréttindadómstól Evrópu fyrir Sviss og Ioannis Ktistakis fyrir Grikkland.

Frekari upplýsingar má nálgast hjá ritara Íslandsdeildar og á vefsvæðinu https://pace.coe.int/en/.